

S. JUSTI URGELLENSIS

IN CANTICA CANTICORUM SALOMONIS

EXPLICATIO MYSTICA.

CAPUT PRIMUM. — Num. 1. *Osculetur me osculo oris sui.* Vox Ecclesiae hæc est venientis ad Christum in osculo; offensam quam apud Deum homines peccando contraxerant resolvi cupientis, et pacem in qua, dum essemus Deo Patri inimici, per ipsum Filium ejus reconciliamur, invenire desiderantis: propter quod propheta ad Deum: *Pacem tuam, Domine, da nobis, et omnia reddidisti nobis (Isa. xxvi).* In Evangelio quoque (*Luc. xv*) redeuntem a regione longinqua filium pater deosculatus est. Tunc enim quodammodo venientibus ad se osculum tradidit, quando unicum suum in homine nasci voluit, per quem etiam ut ei pacis vinculo adhæreamus attribuit. Denique et angeli, nascente Christo: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis (Luc. ii)*, idcirco voce consona clamaverunt, quia ipsum qui est pax nostra nobis utique talia dicendo, perspicue docuerunt.

Num. 2. *Quia meliora sunt ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis.* Ubera Christi, apostolos, evangelistas non incongrue accipimus; per ipsos enim in fide nutrimur et spirituali alimento rescimur. Idcirco autem meliora vino probantur, quia evangelica doctrina eminentior quam lex olim data dignoscitur. Denique illic figura, hic veritas; illic tanquam austeritas vini diligendum tantummodo proximum et inimicum odiendum ostendit, hic dulcedo gratiæ pro inimicis orandum, et eos qui nos oderunt admonet diligendos. Ipsa quoque Christi ubera, id est apostolos, unguentis optimis fragrantia declarat, quia tantis virtutibus tantisque enituerè miraculis, ut odor justitiæ eorum longe lateque diffusus tunc intuentes oblectaret, et usque huc omnes reficit audientes, sicut unus ex ipsis pronuntiat dicens: *Deo autem gratia, qui semper triumphat nos in Christo Jesu, et odorem notitiæ suæ manifestat in omni loco pro nobis (I Cor. i).*

Num. 3. *Oleum effusum nomen tuum, ideo adolescentulæ dilexerunt te.* Quem unxit Deus, id est Christum, oleo lætitiæ, præ participibus suis (*Psal. xlv*), hujus etiam velut oleum effusum est nomen: quicumque enim Christiani a Christo nominantur ipsique chrismate perunguntur, atque in ejus nomine baptizati sancto Spiritu adimplentur, ut unguentum quod descendit a capite in barbam Aaron (*Psal. cxxxii*); quod verum, perfectum, atque fortissimum declara; id est sacer Spiritus, qui a Deo diffusus est in Christo, descendit etiam in oram vestimenti ejus, ac totam, usque in finem, Ecclesiam replet; quæ ei inhærendo, sine dubio vestis ipsius est. Nam in transfigura-

tionem vultus ejus splenduit sicut sol, ut in Evangelio legimus, et indumenta ipsius velut nix candida facta sunt (*Mat. xvii; Luc. ix*), quæ talia nullus fulso sanctorum terram facere potuit. Nullus enim doctorum ad tantum nitorem sicut ille discipulos suos aliquando perluxit; vel sic a maculis ablutus, instar nivis candidos in se credentes facit. Hunc ergo adolescentulæ, vel novellæ Ecclesiae vel incorruptæ animæ dilexerunt; quæ etiam flagranti unguento repletæ cum Apostolo dicunt: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis (Rom. v).*

Num. 4. *Trahe me post te, curremus in odorem.* Dicit Dominus in Evangelio: *Nemo venit ad me nisi Pater, qui misit me, attraxerit eum (Joan. v).* Attrahitur enim ad Christum qui credit in Christo; illi vero currunt post eum, qui eum imitantur vel qui dono ipsius ipsum sequendo proficiunt.

Num. 5. *Introduxit me rex in cellaria sua.* Introduxit Christus Ecclesiam in sua cellaria, cum ei revelavit Scripturarum occulta mysteria, sicut Apostolus ait, *ut ostenderet in sæculis supervenientibus abundantes divitiæ gratiæ suæ in bonitate super nos in Christo Jesu (Ephes. ii).* Vel tunc ex toto sancti introducuntur in Christi cellaria, cum eis in fine dicitur: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi (Matth. xxv).*

Num. 6. *Exsultabimus et lætaborum in te memores uterum tuorum super unum.* Exsultant sancti et lætantur in Domino, cum recordantur quemadmodum per ubera Christi, apostolorum scilicet doctrinis, spirituali lacte nutriti sunt. Quam doctrinam Christi dum prisæ legis præceptis inspiciunt clariores, in illa vel ex ipsa Christum intuentes intelligunt, quibus ipse in Evangelio dicit: *Vestri beati oculi qui vident, et aures quæ audiunt; amen dico vobis, multi prophetae et reges quæsierunt videre quæ videtis, et non viderunt; et audire quæ audistis, et non audierunt (Matth. xiii; Luc. x).*

Num. 7. *Recti diligunt te.* Nec enim pravi possunt diligere æquitatem: illi enim recti sunt et diligunt Deum, qui non amore creaturæ captivi tenentur; sed, sicut rectos decet, pretiosum munus præponentes, Deo auctori omnium dilectione fortissima adhæserunt. Sed et illi Deum recte diligere approbantur, qui non solum in beneficiis, sed in flagellis ipsius constituti, similiter gratias agunt sicut et ille dicebat: *Benedicam Dominum in omni tempore, laus ejus in ore meo (Psal. cxviii):* id est, et quando lætitiæ ex dono capio, et quando dolorem (eodem corripiente) suscipio.

Sicut alius quoque vehementissima passione probatus, carne putridus, et sincerus corde locutus est : *Si bona suscepimus de manu Domini, mala cur non sustineamus? Dominus dedit, Bomipus abstulit, sicut Domino placuit ita factum est; sit nomen, etc.*

Num. 8. *Nigra sum, sed formosa, filia Jerusalem, sicut tabernacula Cedar.* Nigra confessione peccatorum, formosa gratia sacramenti, filia Jerusalem. Ex illa enim primitivorum Ecclesia per Evangelium nata est quæ prima credidit in Jerusalem, vel certe, si ut Apostolus dicit : *Ille quæ sursum est Jerusalem, libera est, quæ est mater nostra (Galat. iv).* Et merito, quia assimilatur se tabernaculis Cedar; quod interpretatur, obscuritatis; ad ejus filios Apostolus dicit : *Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino (Ephes. v).* Potest etiam nigra vocari, eum passionibus, opprobriis, contumeliis et despectui traditur. Considera nigram atque formosam : in Paulo : *In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur; aporiamur, sed non destituimur; dejectimur, sed non perimus (II Cor. iv).* Quemadmodum tabernacula Cedar; tanquam purgamenta hujus mundi facti sumus, omnium percipimus; et sicut pellis Salomonis, semper mortificationem Jesu Christi in carne nostra circumferentes, ut vita Jesu manifestetur in carne nostra mortali.

Num. 9. *Nolite me considerare quod fusca sim, quia decoloravit me sol.* Id est : nolite me constitutam in persecutione despiciere; æstus enim tribulationum sustinui, et quasi decorem temporalis jucunditatis amisi : *Per multas enim tribulationes oportet me intrare in regnum Dei (Act. xiv).* In illis namque sum de quibus scriptum est : *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur : et vos quidem tristitiam habebitis, mundus autem gaudebit, sed tristitia vestra in gaudium convertetur (Matth. v; Joan. xvi).*

Num. 10. *Filii matris meæ pugnaverunt contra me.* Filii scilicet Synagogæ, qui docentem et arguentem Stephanum martyrem lapidaverunt : *Et facta est persecutio magna in Ecclesia quæ erat Hierosolymis, et omnes fratres dispersi sunt per regiones Judææ et Samariæ (Act. vii).* Vel illi etiam pugnaverunt adversus Ecclesiam, qui Paulum prædicantem in gentibus, per civitates singulas persecuti sunt. Similiter et illi qui his qui ex gentibus crediderunt, onera legis imponenda censebant, quæ B. Jacobus cum cæteris apostolis salubriter removenda decrevit (Act. xv). Nam et illi qui Galatas in Christo credentes circumcidi suaserant, perturbantes evangelicam traditionem adversus Ecclesiam pugnavisse docentur, de quibus Paulus apostolus ait : *Neque enim hi qui circumcidentur legem custodiunt, sed volunt vos circumcidi ut in carne vestra glorientur (Gal. vi).* De ipsis etiam dixit : *Utinam abscindantur qui vos conturbant (Ibid.).*

Num. 11. *Posuerunt me custodem in vineis.* Vineæ quoque istæ, Synagogæ sunt : *Acceperat quippe Saulus potestatem, et epistolas a principibus sacerdotum, ut quoscunque credentes in Christo reperisset viros ac mulieres, in custodias tradere ut punirentur (Act. ix et xxii) : ut dum ista perpetraret, quasi Synagoga vi-*

neam custodiret. Et sequitur, *Vineam meam non custodivi.* Facus enim ex Saulo Paulus, ex persecutore prædicator, dum verbum Dei Judæis contradicentibus prædicaret et omnino sperneretur, eisdem incredulis dixit : *Vobis quidem oportebat prædicari verbum Dei, sed quoniam repulistis illud et indignos vos judicatis tanta salute, ecce convertimur ad gentes, sic enim præcepit nobis per Scripturam Dominus : Dedi te in lucem gentium, ut sis in salutem usque ad extremum terræ (Act. xiii; Isa. xlix).* Vel sicut ipse ad Galatas scripsit, *Audistis conversationem meam in Judaismo, quia persequerbar Ecclesiam Dei, et expugnabam illam et proficiebam in Judaismo supra multos cotæneos meos in genere meo, abundantius æmulator existens patrum mearum traditionum (Gal. i).* Et iterum : *Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum detrimenta (Philip. iii),* tanquam sub ænigmate dicens : *Posuerunt me custodem vineis, vineam meam enim non custodivi.*

Num. 12. *Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubas in meridie.* Legimus in Evangelio : *Si dixerint, Ecce hic est Christus, ecce illic, nolite exire (Matth. xxiv; Marc. xiii).* Illic enim atque illic, partes esse noscuntur; Christus autem in Ecclesia catholica tanquam in meridie cubans, mundum universum suo fulgore perfudit, et in spiritu ferventibus requiescit, atque ex ea charitate qua orbem universum irradiat, credentes in se populos quotidie pascit.

Num. 13. *Ne vagari incipiam per greges sodalium tuorum :* id est, si in ea claritate qua fidelium tuorum universitas consistit, te habitantem ignoravero, per greges sodalium, id est per congregationes hæreticorum, incipiam oberrare. Sodales quippe Christi ex quadam parte hæretici appellantur, quia nativitatem, passionem, et resurrectionem ipsius profitentur; sed quia de ipsis Apostolus ait : *Habentes formam pietatis et virtutes ejus abnegantes (II Tim. iii),* non jam sodales, sed adversarii comprobantur.

Num. 14. *Si ignoras te, o pulcherrima inter mulieres, egredere et abi post vestigia.* Vox Christi est ad Ecclesiam, *Si ignoras te, o pulchra inter mulieres :* si non intelligis quia tu es illa cui in psalmo dicitur : *Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam, et oblitiscere populum tuum et domum patris tui, quia concupiscit rex pulchritudinem tuam (Psal. xliiv),* quia tu sola accepisti decorem incorruptibilis sacramenti. Et bene ait, *inter mulieres,* id est, gloriosa inter hæretices : congrue enim mulierum nomine vocantur, quia virginitatem quæ est in Christo amiserunt. Igitur non oberres, me alibi extra te querendo ullo modo; in te quippe ubi me hactenus non quærebas, tanquam in meridie requiesco. Jam intellige ubi me pascentem et gubernantem temetipsum quæras, ne velut in nocte quorumlibet simulatio te abducat : quia tantummodo in te certa sinceritas me apud te regnante perdurat, in illis te esse cognosce, quibus post resurrectionem meam veraciter repromisi : *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi (Matth.*

xxviii). Quod si quaedam promissorum meorum dubitatione aliquo modo fluctuas, nec meam praesentiam, nec tuam pulchritudinem cognoscis: *egredere, et abi post vestigia gregum tuorum*. Merito etenim post vestigia gregum perget, quia pastoris praesentiam derelinquit. *Et pasce haedos tuos juxta tabernacula pastorum*: injustos homines oblectans traditionibus vel conventiculis haereticorum. His etenim redargutionibus objurgari merentur, qui Christum in catholica Ecclesia, vel seipsum Ecclesiam catholicam esse non agnoscunt.

Num. 15. *Equitatus meo in curribus Pharaonis*. Dicit Abacuc propheta: *Nunquid in fluminibus iratus es, Domine, aut in fluminibus furor tuus, vel in mari indignatio tua, qui ascendis super equos tuos, et quadrigae tuae salus (Abac. iii)?* Quos equos, apostolos et evangelistas accipimus? Ideo Christus loquitur ad Ecclesiam. Tunc *equitatus meo in curribus Pharaonis assimilavi te*, cum sapientes mundi ad meam fidem evocandos converti, ut deposito timore saeculi, sub me (qui sum salus vera) currendo proficiant; meque circumferendo plis praedicationibus, credentium fide oculis manifestent. Ac sicut princeps mundi hujus qui jam missus est foras, falsis philosophis tanquam claris curribus usus est ad perniciem, ita ego mea sapientia repletis apostolis, credentes instituo ad salutem.

Num. 16. *Pulchrae sunt genae tuae sicut turturis*. Castitatem comitem verecundiae praedicavit. Dicitur enim genus turturum amisso corporali consortio solitarium incedere, nec carnalem copulam ultra requirere. Habet itaque Christi sponsa extimiam pulchritudinem, quando cum pudore retinet castitatem.

Num. 17. *Collum tuum sicut monilia*. In collo hi insinuantur qui legem Dei diebus ac noctibus meditari non desistunt, quique etiam velut munda animalia, salutarem doctrinam jugiter ruminando reddunt. Hi, quia praecelara Ecclesiae ornamenta sunt, velut sponsae monilia describuntur.

Num. 18. *Murenulas aureas faciamus tibi*. Vox ista doctorum est, qui tunc ornamenta Ecclesiae auro argentoque permixta disponunt, quando spirituales intelligentias eloquii nitore disserunt. Murenulae autem a capite defluentes, solent ad cervicem ornandam aptari: et ideo illae doctrinae praecelarae sunt, quae a capite, id est Christo, procedentes, sic spirituali officio ministrant, ut cervicem nostram iugo Christi subdendam edoceant, ita ut talibus ab Apostolo dicatur: *Non alta sapientes (Rom. xi)*, etc.

Num. 19. *Dum esset rex in accubitu suo*. Narrant Evangelia (Marc. xiv; Joan. xii), ante biduum Paschae, recumbente Domino, a muliere habente alabastrum unguenti nardi pistici ejus capiti superfusum, et hic propheta dicit: *Cum esset rex in accubitu suo, naribus mea dedit odorem suum*. Igitur tam haec quam illa figurate dicta vel facta noscuntur, quia Rege nostro (vel in cruce ubi inclinato capite spiritum reddidit, vel in sepulcro ubi corpore conditus requievit) in suo accubitu constituto, Ecclesia pie con-

fessionis odorifero unguento eum perunxit, ut eum voluntarie passum fuisse, et a mortuis resurrexisse die tercia virtute propria, in salutem credentium praedicare non cesset.

Num. 20. *Fasciculus myrrhae dilectus meus*. Myrrha species, mortuorum corporibus condiendis apta dignoscitur. Fasciculus itaque myrrhae Christus passus et mortuus et sepultus. *Inter ubera mea commorabitur*. Ubera Ecclesiae esse eruditi et spirituali lacte redundantes qui nascentes in fide populos nutriunt, illi sine dubio comprobantur, qui mortem Domini, sicut praecipuum est, annuntiare donec veniat, omnibus modis non desistunt.

Num. 21. *Botrus Cypro dilectus meus*. Botrus in Cypro, Christus suspensus in crucis ligno: quod genus ligni odoriferum semper et incorruptum est, signum etenim crucis, cum odore chrisimatis praenotamus in fronte. Bene autem ait: *Botrus Cypro, dilectus meus mihi*, quia non illis qui crucifixi sunt, sed his qui in crucifixum crediderunt, botri istius dulcedo concessa est. *In vineis Engaddi*; in Synagoga popularis, ubi dominica peracta est passio. *Engaddi* interpretatur oculus tentationis meae. Lege Evangelium, et invenies Pharisaeus et Sadduceus nihil aliud intendisse suis interrogationibus, nisi ut Dominum per singula tentarent, et invenirent causas accusandi eum; quibus ipse dicit: *Quid me tentatis, hypocrite (Matth. xxi)?* Sed tantum bonum passionis Christi, illis quidem gestum, nobis autem qui credidimus constat esse concessum.

Num. 22. *Ecce tu pulchra es, amica mea*. Christus Ecclesiam, quam amicam pacis suae oculo fecit, bis pulchram pronuntiat, sicut Apostolus *sanctam corpore et spiritu (I Cor. vii)* esse docuit, adjiciens, *oculorum columbarum*. Nihil est magis quod faciem ornat in corpore quam dispositio oculorum, per quos convenienter sanctos apostolos accipimus, qui etiam fatua prospicere poterunt; quorum privilegia designans beatus Paulus apostolus ad Corinthios scribens ait: *Vos estis corpus Christi (I Cor. xii)*. Et alio loco: *Quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia primum apostolos (Ephes. iv)*, etc. Jam cum dicit, *oculorum columbarum*, ipsos apostolos, quibus praecipuum est ut essent astuti *sicut serpentes, et simplices sicut columbae (Matth. x)*, evidenter ostendit: per cujus avis similitudinem, eosdem sancto etiam Spiritu repletos esse demonstrat.

Num. 23. *Ecce tu pulcher es, dilecte mi*. Christum, quem pulchrum et decorum Ecclesia hoc loco commemorat, Psalmista sic pronuntiat, dicens: *Spectiosus forma pro filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis (Psal. xlii)*. Sed haec tua pulchritudo exinde est, quia *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum; et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (Joan. i)*. Addens autem, *lectulus noster floridus*, ipsum corpus dominicum in quo Deitas requievit, sincerum odoriferum, ex Virgine natum ostendit.

Num. 24. *Tecta domorum nostrarum*. Domus istae

In quibus Christus habitat, sancti sunt: sicut propheta dicit: *quoniam habitabo in eis* (Levit. xxvi; 11 Cor. vi). Tecta autem et laquearia domorum istarum cedrina et cypressina, quæ incorruptibilia et odorifera dignoscuntur, directionem Dei et proximi, quæ per Spiritum sanctum desuper concessa est (id est ut sancti in se sint) demonstrat.

CAP. II. — Num. 25. *Ego flos campi, et liliū convallium.* Ego decus mundi, ex virginitate humilium.

Num. 26. *Sicut liliū inter spinas.* Expulso homini de Paradiso dicitur: *Maledicta terra in operibus tuis, spinas et tribulos germinabit tibi* (Gen. iii); quæ terra, atque caro humana intelligitur, quæ aculeus libidinum et concupiscentiarum spinas producere consuevit. Quapropter quod ait: *Sicut liliū in medio spinarum, sic amica mea inter filias*: filias hæreses dicit, quæ per baptismum quasi renatæ, filiarum nomine nuncupantur; sed spinis comparatæ, corruptentes et corruptibiles perduntur. Quam corruptionem Ecclesia nescit, quæ liliorum sinceritati comparata, ultrò citroque redolet ac resplendet.

Num. 27. *Sicut malus inter ligna silvarum.* Dicit Psalmographus, *quoniam quis in nubibus æquabitur Domino, aut quis similis erit Deo inter filios Dei* (Psal. lxxxviii)? Illic adoptione, hic natura est filius; et ideo nullus in sanctis, vel in universo genere hominum, quamlibet filii vocabulo censeatur, Christo similis reperitur; qui fructus sui dulcedine refectioneque electos incomparabili decore præcedit.

Num. 28. *Sub umbra illius quem desideraveram.* Eodem protegente quem semper adesse quæsi, humilis ac securâ permansi.

Num. 29. *Et fructus ejus dulcis gutturi meo.* Dicit in Evangelio Dominus: *Ego sum vitis, vos estis palmites; qui manet in me, et ego in eo, hic offert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere* (Joan. xv). Quamvis igitur fructus oriatur in palmitibus, ad vitem tamen deputandus est, ex cujus radice palmetes cum fructu processit; et ideo quicquid justus in bonis operibus fructificat, totum est referendum ad Christum. In cujus fructibus incomparabilis dulcedo sentitur. Illi etiam sancti qui per gutturis speciem ruminare quæ gustaverant, id est meditari quæ Christi sunt, consueverant, ipsi etiam nimiam dulcedinem ex ejus fructu percipiunt.

Num. 30. *Introduxit me in cellam vinariam.* Ascensurus in celos Dominus præcipit apostolis ab Hierosolymis ne discederent, dicens ad eos: *Gaudete, quia vici mundum, et vado ad Patrem; vos vero sedete in civitate quoadusque induamini virtute ex alto.* Et sicut in Actibus apostolorum scriptum est: *Tunc reversi sunt in Jerusalem a monte qui vocatur Oliveti, qui est juxta Jerusalem, sabbati habens iter. Et cum intrassent in canaculum, ascenderunt ubi manebant Petrus et Joannes.* Et post paucos, *Hi erant omnes unanimiter congregati cum mulieribus, et matre Jesu Maria, et fratribus ejus; erat autem turba hominum fere centum viginti* (Act. 1, 12) in hoc loco constituti; et superveniente Spiritu sancto repleti sunt; et cum

compissent loqui variis linguis, musto pleni a populo putabantur. Tunc itaque Ecclesia in cellam vinariam introducit, quando hæc apostolica congregatio in unitate permanens, Spiritu sancto repletur, sicut et Apostolus dicit: *In uno Spiritu omnes nos baptizati sumus, sive servi, sive liberi, et omnes in uno Spiritu potati sumus* (1 Cor. xii). Quia vero charitas per Spiritum sanctum piorum in corde diffunditur, statim subjunxit, *Ordinavit in me charitatem.* Hæc enim est ordinata charitas, ut diligat homo proximum suum tanquam seipsum; sic vero diligat Deum, ut etiam seipsum abneget propter ipsum. Diligitur autem in malis quoque non iniquitas quam ipsi faciunt, sed creatura in qua boni a Deo formati sunt. Sed et illa ordinata charitas, ut servi Dominum non sicut malefactores sentiant, nec sicut lascivientes execrari amore se diligant, sed etiam ubi necesse fuerit semetipsos mutuo expulsa superstitione cum libertate corripiant, secundum illud: *Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula b'audientis* (Prov. xxvii); et iterum: *Qui arguunt laudabuntur, et super ipsos venit benedictio* (Prov. xxiv).

Num. 31. *Fulcite me floribus, stipate me malis.* Sanctorum cœtib'ungi vel circumdari desiderat, quæ pio et casto amore languescit; quia languor non est morbi, sed ineffabilis desiderii secundum illud: *Defecit in salutari tuo anima mea, et in verbum tuum supersperavi, defecerunt oculi mei in eloquium tuum dicentes: Quando consolaberis me* (Psal. cxviii)? Felices illi qui tali profectu proficiunt: quodammodo enim, qui multum desiderat, languescit et deficit donec optata vel quæsitâ reperiat.

Num. 32. *Læva ejus sub capite meo.* Ipse Salomon in Proverbiis ait: *Beatus homo qui invenit sapientiam, et affluit prudentia; longitudo dierum in dextra ejus et in sinistra ejus divitiæ et gloria.* Ac sic electa Christi Ecclesia sinistram habens sub capite, temporalia sibi subjecta describit; et dextra ejus se amplectari, dum æterna concupiscit, edocuit.

Num. 33. *Adjuro vos, filiæ Jerusalem, per cæpreas.* Filias Jerusalem, sanctas et pacificas doctorum animas dicit; quas, per munda et velocia animalia quæ ruminare non desinunt, et in campis sanctarum Scripturarum aluntur, conjurat, *ne suscitare faciant, donec ipsa velti*: quod Paulum apostolum fecisse cognoscimus, cum virginibus de conservanda sanctimoniam, non præceptum, sed consilium dedit (1 Cor. vii); et in Evangelio diviti dicitur: *Si vis perfectus esse, vade et vende omnia quæ habes, et da pauperibus* (Matth. xix). Et alio loco ubi spadones laudantur, qui se ipsos castraverunt propter regnum cœlorum; et statim adjicitur, *qui potest capere capiat.* Et iterum Apostolus, cum ad continentiam hortatur: *Hoc ad utilitatem vestram dico* (inquit), *non ut laqueum vobis injiciam, sed ad id quod honestum est, hortor, et quod facultatem præbeat sine impedimento Deum obsecrandi* (1 Cor. vii). Et rursus ad Philemonem: *Sine consilio autem tuo nihil volui facere, uti ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium.* Tunc enim di-

lecta quoadusque velit nullo modo suscitatur, A quando sanctorum vota voluntate spontanea Domino offeruntur.

Num. 34. *Vox dilecti mei.* Hæc vox Christi, quæ in hæc prophetia tantum commemoratur, non iuscite de illa accipitur qua genus mortuorum hominum in Evangelio suscitantur, sicut ipse pronuntiat dicens: *Amen amen dico vobis, quia veniet hora in qua omnes qui in monumentis sunt audient vocem ejus, et procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ (Joan. v).* Et in Apocalypsi dicitur: *Beatus qui habet partem in resurrectione prima (Apoc. xx).* Ille in prima resurrectione partem invenit, qui erutus de mala consuetudine, tanquam a morte Christo vivificante resurgit.

Num. 35. *Ecce iste venit saliens in montibus.* Venit Christus saliens in montibus, cum perfectior perfectis B apparuit; transiens colles, cum omnem sanctorum altitudinem suæ majestatis excellentia superavit.

Num. 36. *Similis est dilectus meus capræ.* Similis est capræ, quia in similitudine carnis peccati (Rom. vii), nobis apparuit; similis etiam cervorum hinnulo, quia de sanctis qui serpentem vicerunt, secundum carnem duxit originem.

Num. 37. *Ex ipse stat post parietem.* Stat post parietem nostrum cum indultur velamine corporis nostri.

Num. 38. *Respicens per fenestras.* Cum quiddam sui occulit, quiddam autem manifestavit; quasi per fenestras et cancellos prospexit. Non enim se ex toto præcipue secundum Deum ostendit, qui Patrem videre cupienti Philippo dixit: *Tanto tempore vobiscum sum, et non cognovistis me; et alio loco: Qui diligit me mandata mea custodit et ego diligam eum et manifestabo ei meipsum (Joan. xiv).* Vel tunc per fenestras et cancellos prospexit, quando plebem in parabolis odocuit. Potest etiam intelligi quod tunc per fenestras prospexit, quando in passione, lancea perforato latere, sanguine et aqua manante, redemptionis et laværi sacramenta produxit.

Num. 39. *Dilectus meus loquitur mihi.* Dilectus in hoc libro sæpe describitur: quis enim tam dilectus Ecclesiæ quam ille propter quem martyres animas posuerunt? *Surge, propera et veni: surge, crede; propera, peracto cursu pii laboris præmium suscipe. Amica mea, reconciliata mihi per mortem; formosa mea, munda facta per lavaerum.*

Num. 40. *Jam enim hiems transit.* Quia temporalis tribulatio finem accepit.

Num. 41. *Imber abiit et recessit.* Crebra et multiplex tentatio, vel paganorum persecutio quievit.

Num. 42. *Flores apparuerunt in terra.* Sancti redundaverunt in mundo, mense Novorum, quando Pascha celebratur, exorti; quibus Apostolus dicit: *Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram (C. I. iii).*

Num. 43. *Tempus putationis advenit.* Ili qui in domo Domini sunt plantati, adhibita disciplinæ falce, ab omni substitutione purgati, venturis fructibus præparantur.

Num. 44. *Vox turturis audita est in terra.* Anima, in Evangelio, octoginta quatuor annorum castissima vidua, non recedens de templo, in jeuniis et orationibus Christum agnoscit, et loquitur de eo omnibus qui expectabant redemptionem Israel (Luc. ii). Istorum quoque avium combinationem in sacrificium offerri mandavit, qui nil omnino in oblatione Dei præclarum, nisi cum fideles corpore et spiritu sanctificati Domino offeruntur.

Num. 45. *Ficus protulit grossos suos.* Tandem etiam Synagoga credentes in Christo produxit Israelitas, sicut et Apostolus ait: *Nolo vos ignorare mysterium hoc, quia cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret, et sic omnis Israel salvus fiet (Rom. xi).*

Num. 46. *Vinæ florentes dederunt odorem.* Congregationes clericorum, monachorum quoque et virginum in Ecclesia proficiunt, et per bonam famam et conversationem innotuerunt.

Num. 47. *Surge, amica mea, et speciosa mea.* Pii appellationibus semper hortatur Ecclesia ut relictis temporalibus ad æterna suspiret.

Num. 48. *Columba mea in foraminibus petræ.* Non aliud Ecclesia columba vocatur, nisi quia est sine dolo et Spiritu sancto repletur; habitat in foraminibus petræ, quia semper receptaculum habet in his, ex quibus sanata est, vulneribus Christi. Recipitur etiam in cavernam mareræ, cum sancta ex Scripturis consolatione fovetur, vel cum præcedentium sanctorum meritis atque orationibus ex toto protegatur. In his foraminibus petræ, Thomas apostolus tanquam columba, protectionem invenit, cum post resurrectionem contractatis Christi vulnerum locis, remota omni dubietate, *Deus meus et Dominus meus (Joan. xx)*, fideliter exclamavit.

Num. 49. *Ostende mihi faciem tuam, Sion.* Sion interpretatur speculatio, quæ merito in illis intelligitur qui cum Apostolo dicunt: *Nos autem gloriam Dei speculantes, in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem tanquam a Domini spiritu.* Et iterum: *Non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur (II Cor. v).* Quæ enim videntur temporalia sunt, quæ autem non videntur æterna sunt. Hæc itaque invitatur ut semper ante Deum assistat, sicut Elias qui dicebat: *Vivit Dominus, in cujus conspectu asto hodie (IV Reg. iii);* nec sit de illis quos propheta denotat dicens: *Verterunt ad me tergum et non faciem (Jerem. u);* et, *vox tua, inquit, in auribus meis (III Reg. xvii);* et, *clamaverunt justi, et Dominus exaudivit eos et ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos (Psal. xxxiii).*

Num. 50. *Vox enim tua dulcis.* Orationes sanctorum semper Domino acceptæ, gratiaque ejus præsentis, quia de Christi lumine acceperunt, ut in decora justitiæ permanent.

Num. 51. *Capite nobis vulpes parrulas.* Dicit per parabolam in Evangelio Dominus (Math. xiii) cum crevisset herba, et fructum fecisset, tunc apparuerunt zizania: id est, proficiente Ecclesia numerosa

etiam hæreses surrexerunt, vel in illa fide permanente quam prave sentirent investigatæ sunt. Sic et ille Samson, qui interpretatur sol, captis trecentis vulpibus, eorum caudis ignem apposuit, et fructus inimicorum accendit (*Judic. xv*). Semper enim hæretici in primordiis, velut ficta religione conspicui, in extremis suis ignem trahunt, gehennæ incendio deputati. Et ideo *Capite nobis vulpes*: convincite hæreticos, eorumque versutias sanctarum Scripturarum concludite testimoniis. Quos vulpes parvulas dicit, quia nihil magni secundum rectam fidem intelligendo continent; omne enim quod sapiunt, exhibent; qui pusilli sunt demoluntur vineas, subvertunt plebes, pravis eas traditionibus corrumpentes. *Vinea nostra floruit*. Ecclesia catholica indeclinabili augmento proficit.

Num. 52. *Dilectus meus mihi, et ego illi*. Dicit Apostolus: *Erant duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et Ecclesia* (*Ephes. v*). De ipso enim eadem Ecclesia dicit: *Dominus pars hæreditatis meæ* (*Psal. xv*). Et iterum a Patre Filio dicitur: *Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ* (*Psal. 11*). Habet igitur Christus Ecclesiam in suo corpore et Ecclesia Christum in capite: quæ connexio quia dissociari non potest, merito dicit: *Dilectus meus mihi*.

Num. 53. *Qui pascitur inter lilia*. Pascitur inter lilia Christus quando corpus ejus, quod est Ecclesia, sanctorum et virginum cœtibus decoratur.

Num. 54. *Donec exspiret dies, et inclinentur umbrae*. Donec evangelica traditio in clariore luce proficiat, et figura Veteris Testamenti, quæ velut umbrae, in ritu sacrificiorum, typicis observationibus præcesserunt, depellantur.

Num. 55. *Revertere, similis esto, dilecte mihi*. Dum dilectum insinuat regredi, similemque capreae et hianulo dicit, Christi in cœlos ascensionem, mundis et velocibus animalibus comparandam demonstrat. Hæc enim celeri salto, montium altiora transilunt; supergressus est autem Christus omnia quæ videntur excelsa, quia de ipso Apostolus dicit: *Propter quod Deus exaltavit illum, et dedit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur, caelestium, terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur quia Dominus Jesus in gloria est Dei Patris* (*Philip 11*). Bethel autem interpretatur domus Dei: ergo super montes Bethel, quia omnibus sanctis qui in cœlo et in terra sunt, Christum prædicat potentiorum.

CAP. III. — Num. 56. *In lectulo per noctes quæsi*. In his qui in fide dormitant, et ignorantia tenebris delecti sunt, quæsiit Christum, quem diligit Ecclesia; sed vide quid sequitur: *Quæsiit illum, et non invenit*. Dicit Dominus ad Adam: *In sudore vultus tui comedes panem tuum* (*Gen. 11*). Non enim qui vitio quodam vel sopore inertiae resolvantur, ad illius panis qui de cœlo descendit, eum, cito perveniunt,

A sed qui sanctis laboribus invigilaverint, ipsi eum reperiunt.

Num. 57. *Surgam et circuibō civitatem*. Consideravi omnem gloriam præsentis sæculi, inspexi congregationes infidelium et diversas sectas philosophorum; sed nec illic reperi quem diligit anima mea.

Num. 58. *Invenere me vigiles*: Disputaverunt contra me sæculi sapientes idolorumque cultores, multa inaniter perscrutantes, pluresque libros irritis laboribus conficientes, quibus dixi: Cur incassum superfluo conatu vexamini? Cur frustra vehementer ingenia vestra atteritis? num quem diligit anima mea vidistis? Quandoquidem falso nomine sapientiæ gloriamini, *stultam fecit Deus sapientiam* (*I Cor. 1*) vestram, quia Christum illic invenire minime valuistis.

Num. 59. *Paululum cum pertransissem*. Cum pertransissem hujusmodi homines qui in sæculo vana scientia clari putantur, et cum eorum superstitiosis adventionibus restitsem, eorumque sapientiam stultam judicassem, *inveni quem diligit anima mea*. Inde est quod Apostolus de talibus dicit: *Sapientiam loquimur inter perfectos, sapientiam autem non hujus sæculi, sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinavit Deus ante sæcula in gloriam nostram* (*I Cor. 11*); et quia ipsa sapientia quæ Christus est, apud tales non reperitur, sequitur: *quam nemo principum hujus sæculi cognovit; si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent: sicut scriptum est, quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus his qui diligunt illum* (*Ibid.*). Sed quia apud spirituales invenit illum quem diligit sponsa, audi quid sequatur: *Nobis autem revelavit Deus per Spiritum suum; Spiritus autem omnia scrutatur, etiam profunda Dei* (*Ibid.*).

Num. 60. *Tenui eum, nec dimittam*. Ita namque adhærebo Christo, in ejus fide perseverabo, donec ipsum in Synagoga populis tanquam in domo matris prædicans, *introducā in cubiculum genitricis meæ*: ut Judæi, qui eum hactenus negabant ore, corde recipiant; illuminatisque mentis oculis eorum, in *cubiculum*, in secreto sanctarum Scripturarum consistentem, qui nobis olim revelatus est aliquando reperiant. Vel tunc Christus in domo matris inducitur, cum ad Jerusalem cœlestem Christianus populus, qui est corpus ipsius, sociatur. Ubi est *quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis, etc.*

Num. 61. *Adjuro vos filius Jerusalem*. Hanc sententiam jam in superioribus constituit, et in quantum Deus audivit, adhibitis testimoniis nos pertractasse meminimus. Sed idcirco iterum in hoc libro arbitror repetitum, ne quisquam doctorum vel numeribus sollicitet, vel minis deterreat credituros, sed tantum quæ sancta sunt prædicet, et voluntarie ad fidem vel religionem credituros sive convertendos adducat.

Num. 62. *Quæ est ista quæ ascendit per desertum*. Per desertum ascendit Ecclesia, quando populus

gentium, fide occupans credentium multitudinem, A sincero præditi, velut aurum in sancta congregatione relucent.

De ipsa enim in Psalmis canitur : *Posuit desertum in stagna aquarum, et terram sine aqua in exitus aquarum (Psalm. cvi et cxiii). Virgulta funi ex aromatibus, orationes dicit quæ ex cordis compunctione ad Dominum ascendunt a sanctis. Solet enim fumus lacrymas excitare. Myrrha et thus, et universi pulveris pigmenta, mortificationis insignia, vel diversa gratiarum quæ in electis redundant dona, insinuant.*

Num. 63. *En lectulum Salomonis.* Lectulus Salomonis, requies Christi est; quæ requies Ecclesiæ convenienter accipitur, quam sub numero in Psalmis legimus electam : *Quoniam, inquit, elegit Dominus Sion, elegit eam in habitationem sibi. Hæc requies mea in sæculum sæculi, hic habitabo, quoniam elegi eam (Psalm. cxlxi).* In sexagenario autem numero, quia sexagenarius totus suis partibus constat, et per denarium ascendit, merito ex fortissimis Israel describuntur, qui præsentem Domino in Ecclesiæ custodiam deputantur. Ad ipsam etiam dicitur per prophetam : *Super muros tuos, Jerusalem, custodes constitui; tota die et nocte perpetuo non tacebunt. Omnes tenentes gladios, ad bella doctissimi. Et uniuscujusque ensis super femur suum (Isai. Lxii).* Ipsi enim Apostolus dicit : *Stete ergo succincti lumbos vestros in veritate, et induite loriceam justitiæ, et calceati pedes in præparationem Evangelii pacis, in omnibus sumentes scutum fidei in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere; et galeam salutis assumite, et gladium spiritus quod est verbum Dei (Ephes. vi).* Illi itaque sunt ad bella doctissimi, qui contra carnis suæ concupiscentias noventer repugnare; et ille ense super femur suum utiliter bajulat, qui carnales fluxus atque libidines spiritali cibo mortificat. Quicumque igitur hujusmodi in Ecclesia reperiuntur, hi fortes ex fortissimis Israel, contemplando Deum, esse noscuntur.

Num. 64. *Ferculum fecit sibi rex Salomon.* Ubi ciborum exhibitio scribitur, fides illic credentium per quam Christus advertitur. Nam cum Dominus mulieri Samaritanæ ad puteum loqueretur, et illa regrediens majestatem ejus cæteris in civitate commanentibus nuntiasset, discipuli ejus supervenientes rogabant eum dicentes : *Rabbi, manduca. Ille autem dixit eis : Ego cibum habeo manducare quem vos nescitis.* Et paulo post : *ex civitate illa multi crediderunt in eum Samaritanorum (Joan. iv).* Horum fidem, cibum sibi futurum D os'endit, quando discipulis hoc se comesturum quod illi nescirent, paulo ante prædixit. Sed in hoc loco, ut sequentia docent, nomen feruli, magis instrumentum in quo aliquid deferatur, vel, sicut alia editio habet, gestatorium, quam ipsum cibum ostendit. *De lignis Libani : de præcipuis in Ecclesia sanctis.*

Num. 65. *Columnas ejus fecit argenteas.* Sustentacula Ecclesiæ præparavit ex doctis vel apostolis suis, sicut Paulus vas electionis ad Galatas scripsit : *Cum cognovissent, inquit, gratiam Dei Jacobus, Cephas, et Joannes, qui videbantur columnæ esse, dexteris mihi et Barnabæ dederunt societatis (Gal. ii).*

Num. 66 : *Reclinatorium aureum.* In illis bene epulaturus Christus reclinatorium invenit, qui intellectu

Num. 67. *Ascensum purpureum.* Ascensus purpureus, martyrum eximiam perfectionem in effusione sanguinis docet.

Num. 68. *Media charitate construit.* Ut ista omnia Ecclesiæ ornamenta construeret, nulla alia causa est nisi quia *dilexit nos et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis (Ephes. v).*

Num. 69. *Egredimini et videte, filie Sion.* Semper præ oculis habete, sanctæ animæ, *regem Salomonem, pacificam nostrum, qui Christus est, quemadmodum passionem sustinuit (Marc., xv; Joan. xix),* ut genus humanum ab interitu liberaret; inspice eum *in diademate quo coronavit eum mater sua : in illa spinea corona quam capiti ejus Synagoga superposuit in die desponsationis ejus. Tunc enim universam Ecclesiam sibi despondit, quando in patibulum crucis ascendens, ex eadem cruce signum in frontibus omnes in se credentes edocuit, sicut ipse ait : Ego cum exaltatus fuero a terra, traham omnia ad meipsum (Joan. xii).* Qui dies passionis fuit etiam dies lætitiæ cordis ejus : sicut enim Christus quæ bona per suam possessionem, in progenies, et multa tempora subilibus condonavit.

CAP. IV. — Num. 70. *Quam pulchra es, amica mea.* Repetitio sermonis commendat pulchritudinem quam laudat; vel ea sanctorum genera quæ sub specie similitudinum intromittit, consideranda præmonstrat.

Num. 71. *Oculi columbarum absque eo.* Simplicitas spiritualium plurimum veneranda, quia se nec extollere noverunt, et conscia puritate magis Deo quam hominibus placere contendunt.

Num. 72. *Capilli tui sicut greges caprarum.* Docet Apostolus mulieri capillos pro ornamento datos (*I Cor. xi*); et idcirco Ecclesia illos populos in ornamento quam maxime habet, qui ex circumcisione primitus crediderunt, qui venditis et in usum pauperum prorogatis facultatibus suis *habebant cor unum et animam unam (Act. iv).* *Hi ascenderunt de monte Galaad : Galaad interpretatur, acervus testimonii, ac si ascensus, id est profectus eorum processit de testimonii sanctorum Scripturarum, eum illie Christum intellexerunt in quem postea crediderunt.*

Num. 73. *Dentes tui sicut greges detonsarum.* Dentes, prædicatores dicit, qui ea quæ susceperunt, salubriter communiandum, in corpus Christi trahunt. Hi detonsarum gregibus comparantur, quia deposito vetere homine, in novitate Spiritus processerunt. *Ascenderunt quoque de lavacro, cum accepta per baptismata remissione peccatorum profecerunt in Christo.*

Num. 74. *Omnes gemellis fetibus.* Omnes repleti in charitate Christi et proximi, et quia ad misericordiam prompti, idcirco *sterilis nemo inter eos (Jos. vi).*

Num. 75. *Sicut vitæ coccinea labia tua.* Raab illa meretrix quæ salvari meruit et Israëllico populo associari, coccineum funiculum in signum salutis per fenestram suæ domus appendit. Quapropter illorum

labia decora, quia passionem igitur prædicant, et per ejus sanguinem datam redemptionem annuntiant; nihilque dulcius quod loquantur se invenisse congau- dent, sicut et Apostolus ait: *Nihil me arbitror inter vos scire, nisi Christum Jesum, et hunc crucifixum (I Cor. II).*

Num. 76. *Sicut fragmen mali punici genæ.* Illi in facie Ecclesiæ decorem efficiunt, qui, comitante verecundia, castitatem observant; sive sancti martyres, qui, imitantes Christi passionem, roseo sanguinis sui decore perflusi sunt, *absque eo quod intrinsecus latet, præter castitatis et martyrii meritum.* Multa sunt et alia sanctorum bona quæ ille novit qui ea in eorum corde concessit.

Num. 77. *Sicut turris David collum tuum.* Turris dicitur perfectio vel doctrina sanctorum, quæ non a se, sed a Christo *ædificata est cum propugnaculis,* cum sanctarum Scripturarum testimoniis, quibus infideles vel hæretici debellantur.

Num. 78. *Mille clypei pendent.* Potest hæc turris, Scriptura canonica Veteris et Novi Testamenti convenienter intelligi, quæ per Spiritum sanctum velut turris excelsa, constructa est. *Mille clypei pendent ex ea.* Hic numerus per plenitudinem universitatis accipitur, sicut in Psalmo: *Verbi quod mandavit in mille generationibus (Psalm. CIV),* tanquam diceret, in omnes generationes. Itaque in hæc sancta Scriptura, *omnis armatura fortium* reperitur; ex qua vel contra diabolum, vel contra ministros ejus fortiter repugnatur. Nam et ipse Dominus, cum in deserto a diabolo tentaretur (*Matth. IV*), ex hac turri arma produxit, cum eum prolatis ex sacra Scriptura testimoniis usquequaque devicit.

Num. 79. *Duo ubera sicut duo hinnuli capræ.* Duo ubera Ecclesiæ duo sunt Testamenta coaptata duobus hinnulis capræ *gemellis,* id est duobus populis qui ex te nutriuntur, circumcisionis videlicet et præputii, ex peccati traduce natis; quæ tamen *pascuntur in liliis,* dum sanctorum proficiunt pariter exemplis et doctrinis.

Num. 80. *Donec aspiret dies, et inclinetur. Donec,* sicut Apostolus ait, *absorbeat quod mortale est (II Cor. V).*

Num. 81. *Vadam ad montem myrrhæ.* Conjungat his qui se propter Deum mortificando creverunt, sequere illi offerendo odorem gratiæ propinare non desinunt.

Num. 82. *Tota pulchra es, amica mea.* Sicut dicit Apostolus, *ut exhiberet sibi Ecclesiam sine macula et ruga (Ephes. V).* Nec hoc vacat quod ait, *Tota pulchra es,* in omnibus scilicet pusillis et magnis. Sed sic, non solum in martyribus, confessoribus, eruditis virginibus, sed etiam in continentibus, eleemosynariis ac pœnitentibus.

Num. 83. *Veni de Libano, sponsa mea, veni.* Libanus candor interpretatur: nisi enim quis candorem sacro baptismate quo peccatorum remissio datur, perceperit, ad Christum venire non potest.

Num. 84. *Coronaberis de capite Amana.* Senir interpretatur lucerna; Hermon consecratio: quæ omnia

A referuntur ad Christum, qui quos illuminat, consecrat, ipsosque coronat, quos illuminans consecraverit.

Num. 85. *De cubilibus leonum.* Evocatur Ecclesia de cubilibus leonum et montibus pardorum, quando relicta elatione superba vel diversarum traditionum sectarum simplex et humilis venit ad Christum.

Num. 86. *Vulnerasti cor meum, soror mea.* Vulner istud cordis dilectio est. Ingentis amoris itaque in illo oculo, Ecclesia Christo complacuit; quoniam non temporalia, sed æterna prospexit. Sicque jam in uno crine colli; quia non ornari visibilibus, sed futuris studuit; aut forte unus oculus et crinis colli, est credentis Ecclesiæ populus quem Christus sic dilexit, ut animam suam poneret pro eo.

Num. 87. *Quam pulchræ sunt mammæ tuæ.* Quam admirandi sunt illi doctores qui nascentes in fide homines nutriunt, et garrulentum carnalium molestias popolorum tanquam piæ nutrices perferunt, donec quos spirituali lacte educaverint, ad perfectionem perducant.

Num. 88. *Pulchriora ubera tua vino.* Jam supra, ubera ista apostolos, vel apostolicos viros esse prædiximus, quorum doctrina vinum exuberat: veteris scilicet legis traditionem atque præceptum. *Et odor unguentorum tuorum super omnia aromata.* Distributio gratiarum quæ per Spiritum sanctum concessa est, quam Apostolus declarat cum dicit: *alii datur sermo sapientiæ, alii scientiæ (I Cor., XII) etc.,* in tantum præminet, ut cunctas mundi vanitates exsuperet.

Num. 89. *Favus distillans labia tua, sponsa. Favus distillans labia tua,* expositio Scripturarum sacrarum, *mel et lac* in doctrina tua, *sub lingua tua,* eo quod lacte parvulos nutris, et in melle diversorum vuln- rum sive peccatorum putredines tollis.

Num. 90. *Et odor vestimentorum tuorum.* Dicit per prophetam ad Jerusalem de sanctis: *Vivo ego, dicit Dominus, quia omnibus his velut ornamento vestieris et circumdabis tibi eos quasi sponsa.* Proinde vestimenta Ecclesiæ, omnes videlicet sancti præclari in verbis et operibus, reddunt suavitatem odoris.

Num. 91. *Hortus conclusus soror mea sponsa.* Huic sponsæ, quæ velut hortus concluditur, id est Christi gratia, tam indissolubili materia circumdatur, ut de ea Isaias propheta dixerit: *Non adjiciet ut pertrans- eat per te omnis incircumcisus et immundus (Isa. LII).*

Potest etiam hortus conclusus et fons signatus, ipsa mater Domini S. Maria intelligi, quæ virgo concipiens virgoque generans, conclusi horti et signati fontis intemeratum in se decus exhibuit.

Num. 92. *Emissiones tuæ paradisi malorum.* Profectus tui, congregatio sanctorum martyrum, *cum pomorum fructibus;* cum reliqua fidelium multitudine quæ justitiæ dulcedine decoratur.

Num. 93. *Cypri cum nardo, nardus et crocus.* In- corruptio et fortitudo virtutis martyrum, doctrina, bona fama, reperiuntur in universis populis bap- tismate in Christo renatis.

Num. 94. *Myrrha et aloë cum omnibus.* Mortis Christi insignia cum præcipuis S. Spiritus Jouis.

Num. 95. *Fons horroꝝ, puteus aquarum. Fons patens eruditio populorum; puteus, profunditas doctrinarum; quæ fluunt impetu de Libano, cum fervore Spiritus emittuntur a Christo.*

Num. 96. *Surge, Aquilo, et veni, Auster.* Unus Spiritus, id est, quia Aquilo atque Auster sunt diversa vocabula, unius Spiritus sancti insinuat dona, Aquilo dum æstuantibus refrigeria præbet, Auster dum duos ad credendum vel benefaciendum resolvit. Aquilonem autem in bonam partem poni Psalmista docet, *Mons Sion latera Aquilonis civitas Regis magni (Psal. XLVII).* Et rursus Ezechiel propheta: *Est super me manus Domini, et vidi, et ecce Spiritus fulgens veniebat ab Aquilone (Ezech. 1).* Et quoniam in duobus unus advertitur, non ait, *Perflate*, sed *Perfla hortum meum, et fluant aromata illius: inspira*

Cap. V. — Num. 97. *Veniat dilectus meus in hortum suum.* Ingrediatur in Ecclesiam suam et delectetur in operibus sanctorum suorum; vel, pascatur a fidelibus in pauperibus, retributurus pro temporalibus regnum æternum.

Num. 98. *Veni in hortum meum, soror mea.* Festina ad regnum meum, plebs nomine meo ditata: *soror mea*, de sanguine meo; *sponsa mea*, in fide mea, sicut et Osee propheta dicit: *Desponsabo te mihi in fide (Ose. II).*

Num. 99. *Mesui myrrham meam cum aromatibus meis.* Suscipe qui propter me passi vel mortui sunt, cum meritis eorum, martyres meos.

Num. 100. *Comedi favum cum melle meo.* Eos qui tenera vel vehementiore doctrina Veteris et Novi Testamenti eruditi sunt, suscipe in corpore meo.

Num. 101. *Comedite, amici, et bibite.* Dicit Dominus in Evangelio ad apostolos: *Jam non dico vos servos, sed amicos (Joan. xv).* Petro autem apostolo in illo vase de cælis emissio in quo ei diversa genera animalium sunt ostensa, dictum est: *Petre, macta et manduca (Act. x):* id est, mortifica; quod sunt, et quod ipse es, effice. Ergo comedite, amici, et bibite. Sit vobis lætitia de conversatione populorum in vestram transeuntium unitatem.

Num. 102. *Ego dormio, et cor meum vigilat.* Propter Christum mori paratus sum, sed post mortem cum ipso regnaturum me esse credo. Ego etiam a temporalibus delectationibus, consopitis quodammodo sensibus, conquiesco; sed futura desidero æternaque conquiro.

Num. 103. *Vox dilecti pulsantis.* Dicit in Apocalypsi ipse Dominus: *Ego sto ad ostium et pulso; si quis aperuerit mihi, introibo cum illo et cenabo cum ipso, et ipse mecum (Apoc. III).* Pulsat Dominus quando quæ bona sunt, vel per doctrinam docet, vel occulta inspiratione sanctorum corda ad bene faciendum instigat. Vel hæc est vox pulsantis in Evangelio: *Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos (Matth. XI).*

Num. 104. *Aperi mihi, soror meo, amica mea.* Aperiri sibi petit Christus, vel obedientia infidelium, vel in fi-

de gentium vocatarum; tunc enim ostium illi aperitur, quando ea quæ præcepit adimplentur, vel quando in his qui crediderunt ei per fidem introitus reseratur. Soror Christi est Ecclesia de sanguine ejus; *amica*, quia per mortem ejus reconciliata; *columba*, de Spiritu sancto, immaculata baptismi sacramento.

Num. 105. *Quia caput meum plenum est.* Illi qui principali honore in Ecclesia præminere videntur, quasi caput in Christi corpore advertuntur; et qui in ipsa fidelium congregatione sacramenta visibilia administrant, veluti cincianni describuntur. Sed quia plerumque mortales homines vitii vel tenebrarum operibus inficiuntur: hi ergo velut guttis noctium prægravati, Christo quasi capiti adhærere videntur. Sed de quibusdam Apostolus ait: *Ipsi Christum non sincere annuntiant (Philip. I).* Propterea vox sponsæ, velut pro talibus ingemiscens subsequitur.

Num. 106. *Spoliavi me tunica mea.* Veniens ad fidem, veterem hominem secundum pristinam conversationem deposui, et indui novum, qui secundum Deum creatus est (Ephes. IV). Si quid etiam contagii dam in terrenis gradior, pedibus meis accessit, Christo lavante ablutum est; et tunc ministros sacramentorum per quos ornari debeo, carnalibus infectos vitii sine mœrore conspicio. Et idcirco quia malis quibus renuntiaveram, in quorundam prævaricatione me fuscari persentio, *Spoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? Lavi pedes meos, quomodo inquinabo eos? Lugubri corde pronuntio, tanquam apertius loquens: Nunquid concedet ut vestibus peccatorum quibus credens me exui, iterum induar? Aut sordibus quibus abluta sum, rursus male vivendo inquinari me patiar? vel si oportet ut a profectu ad defectum, vel a nitore justitiæ ad peccatorum nigredinem male conversando regrediar?*

Num. 107. *Dilectus meus misit manum suam.* Misit manum suam per foramen, quando me per passionum angustias transire perdidit; et venter meus conturbatus est ad tactum ejus, quando imminente persecutione infirmiores mei conturbati contremuerunt acerbitate pœnarum quæ mihi illatæ sunt ex permissu ejus. Tactus autem iste, adveniens plagæ intelligitur cruciatus, secundum illud in Job, dicente Satana ad Dominum: *Alioqui tange ossa, et carnem ejus, nisi in faciem benedixerit tibi (Job I).*

Num. 108. *Surrexi ut aperirem dilectum meo.* Evigilans corde Christum confessa sum, nec deterrita suppliciiis corporalibus in passionibus et in operibus meis, confessorum mortificatio, et in electis apparuit: *In conspectu Domini mors pretiosa sanctorum (Psal. CXXV).*

Num. 109. *Pessulum os meum aperui.* Omni dubitate remota, Christo credidi, eumque ineffabili amore dilexi, et clara voce in nationibus predicavi, atque ut mihi adesset in tribulationibus invocavi.

Num. 110. *At ille declinaverat.* In hoc quasi declinavit atque transivit, cum me persequentibus tradidit et iniquis, et ut in meum corpus desævirent, ipse permisit.

Num. 111. *Anima mea liquefacta est.* Promissiones A ejus audiens æstuavi desiderio, quando beatos esse qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum (Matth. v), eodem promittente cognovi.

Num. 112. *Quæsi vi et non inveni illum.* Sic in conculatione malignantium derelicta sum quasi auxiliator non esset; et qui ab inimicis defenderet, subvenire non posset, sicut et beatus Job in passione positus dixit: *Clamo ad te et non exaudis me, et non respicis me; immutatus es mihi in crudelem, et in furore manus tuæ adversaris mihi.*

Num. 113. *Invenerunt me custodes.* Comprehenderunt me sæculi potestates, qui quasi rempublicam regere noscuntur.

Num. 114. *Percusserunt, vulnerarunt me plagis.* Et B supplicii in corpore nœo debacchati sunt; et onerantes vineulis, in carceribus concluserunt. Prolongantes exquisitis cruciatibus vitam nec mortem celeriter inferentes, ne faciliter ab illatis pœnis exui possem.

Num. 115. *Tulerunt pallium meum.* Etenim quando ecclesias ad solum usque demoliti sunt, et altaria simul cum Evangeliiis et ceteris libris canonicis, ignibus cremaverunt; quando sacerdotes concluserunt ad metalla condemnatos, quando nec sacrificandi locus, nec baptizandi libertas, nec communicandi est attributa licentia; cum hæc omnia persecutores agerent, tunc quodammodo sponsæ Christi, id est Ecclesiæ, quasi quoddam pallium abstulerunt.

Num. 116. *Adjuro vos, filia Jerusalem.* Sanctos C quosque conjurat si per istas tribulationes, ad ipsum contempta vita mundi, perveniant: ut insinuent Ecclesiam in his persecutionibus constitutam, ineffabili circa Deum dilectione ferventem, nec tantis et tam horrendis angustiis ullo modo frigescentem.

Num. 117. *Qualis est dilectus tuus?* Vox interrogantium electorum, et fidem Ecclesiæ ex ejus responsione inquirentium. *Qualis est dilectus tuus ex dilecto?* id est, qualis est Deus ex Deo, vel Filius a Patre? in similitudine omnium æqualitatem declarans personarum. Qui enim non discernuntur in unius esse naturæ, et in eadem permanere creduntur gloria majestatis.

Num. 118. *Dilectus candidus et rubicundus.* Candidus quia *in principio erat Verbum, et Deus erat Verbum* (Joan. 1). Rubicundus, quia ex Virgine genitus, *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis.* Candidus in virginitate, rubicundus in passione: sicut et propheta de eodem dicit: *Quis est iste qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra* (Isa. LXIII)? Edom, sanguis interpretatur; et idcirco ab effusione sanguinis rubicundus. *Iste formosus in stola sua gradiens in multitudine fortitudinis suæ. Electus ex millibus.* Ipse est de quo in Psalmis: *Quis similis erit Deo inter filios Dei* (Psal. LXXXVIII)? et iterum, *Speciosus forma præ filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis.*

Num. 119. *Caput ejus aurum optimum.* Legimus in Apostolo: *Caput viri Christus; caput autem mulieris vir, caput vero Christi Deus* (1 Cor. 11). Et ideo sicut in me-

tallis nihil simile auro, ita nec in creaturis quidquam comparabitur Creatori. Est autem caput Christi Deus, secundum quod paulo ante ex Evangelio commemoravimus, *In principio erat Verbum, etc.*

Num. 120. *Comæ ejus sicut elatæ palmarum.* Illi equidem sancti capiti suo, id est Christo, adhærere noscuntur qui, in similitudine corvi, se peccatores agnoscunt: de quibus est ille qui dicit: *Si justum me voluerim facere coram te, os meum condemnabit me* (Job 11). Et rursus alius: *Quoniam iniquitatem ego agnosco* (Ps. 1). Et consona voce Joannes cum electis pronuntiat: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est, si vero confessi fuerimus peccata nostra, fidelis et justus est qui nobis peccata dimittat et mundet nos ab omni iniquitate* (1 Joan. 1). Similiter et Paulus: *Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum* (1 Tim. 1). Et quia *omnis*, secundum Evangelium, *qui se humiliat et exaltabitur* (Matth. xxiii; Luc. xiv, xviii): hi qui se confessione peccati dejiciunt, secundum quod in hoc libro scribitur, palmarum proceritati non immerito comparantur.

Num. 121. *Oculi ejus sicut columbæ.* Spiritu sancto repleti, electi ejus absque ullo felle amaritudinis permanent, et Scripturarum rivulis populum imbuunt.

Num. 122. *Quæ lacte sunt lotæ.* Exinde mundiores effecti, quia Christum in carne natum, fide non dubia credunt; et sacramento visibili se renatos, ablutos et nutritos agnoscunt, resident juxta fluentia plenissima, id est inter sancti Spiritus affluentissima dona.

Num. 123. *Genæ illius sicut areolæ aromatum.* Sicut enim in oculis columbarum, jure apostolos accipimus Spiritu sancto repletos, ita et in genis quæ vicinæ sunt oculis, eas Ecclesias quæ per apostolos crediderunt quæ velut areolæ aromatum, suavissimum odorem ex sancta conversatione producent: *consitæ a pigmentariis*: piis scilicet prædicatoribus, ad quos Apostolus ait: *Tu autem cum oleaster esses, insertus es in illis, et socius radicis et pinguedinis olivæ factus es* (Rom. 11).

Num. 124. *Labia illius distillantia myrrham.* Doctores ejus Spiritu vel etiam carne Virginis; in hocque passionem ejus prædicantes, ut pro illo qui pro nobis mortuus est non recusent moriem.

Num. 125. *Manus illius tornatiles aureæ.* In manibus Christi deputantur qui ea quæ bona sunt operari non desinunt. Idcirco *tornatiles aureæ*, quia ad omne opus bonum semper paratæ; *plenæ hyacinthis*, secundum illud Apostoli: *Divites in operibus bonis, facile tribuentes, et thesaurizantes sibi fundamentum bonum in futuro, ut apprehendant veram vitam* (1 Tim. vi).

Num. 126. *Venter ejus eburneus.* In ventre ipsius deputantur, qui credentes in fide parturiunt; et eburneus etiam ipse venter, fons baptismi ex quo renascimur non inconvenienter accipiunt; et quis eboris, defuncti aimentantis speciosa et incorruptibilia ossa noscuntur, propterea nobis ab Apostolo dicitur: *An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consequenter*

sumus cum illo in baptismum per mortem, ut quomodo A Ut regnet in gentibus, vel in Ecclesiis delectetur : ut ex eis virgines vel sanctos quosque assumat.

Num. 127. *Crura illius columnæ marmoreæ.* Crura quæ totum corpus bajulant, ipsi sunt sancti qui domum Ecclesiæ, et velut marmoreæ columnæ fundatæ super bases aureas describuntur. Hi enim justi qui cæteros charitate supportant, et Scripturarum consolationibus fulciunt, sicut ait Apostolus : *Debemus nos firmiores imbecillitatem infirmorum sustinere, et non nobis placere.* Et paulo post, tanquam bases aureas Scripturas sanctas insinuat dicens : *Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam et consolationem Scripturarum spem habeamus (Rom. xv).*

Num. 128. *Species ejus ut Libani, electus ut cedri.* Omnes sancti qui suavissimum odorem ex bona conversatione dederunt, et in corruptionis integritate perdurant, Deo auctore, tantorum bonorum gratiam perceperunt.

Num. 129. *Guttur illius suavissimum.* Ili qui mysteria ejus exponunt, et in lege ipsius quotidie meditantur, in sacra doctrina saporem suavissimum administrant. *Et totus desiderabilis.* Ubi illud adimplebitur quod B. Joan. in Epistola sua dicit : *Charissimi, nunc filii Dei sumus, et nondum apparuit quod erimus. Scimus quia cum apparuerit, similes ei erimus et videbimus eum sicuti est (I Joan. iii).*

Num. 130. *Talis est dilectus meus.* Ad has gratiarum varietates, et ad ista mysteriorum organa justos intendere persuadet, cum sponsi decorem in ejus membris contemplandum insinuat.

Num. 131. *Quo abiit dilectus tuus?* Tanquam scrutantes atque dicentes : Quia tantam pulchritudinem ejus exposuisti, ut ad quærendum eum, nostrum cor ardens efficeretur, nunc ostende quo abierit, vel ubi declinaverit. Bene autem appellatur Ecclesia virgo, pulcherrima mulierum, quia de ea Paulus sic fidelibus loquitur : *Respondi vos uni viro, ut virginem castam exhiberem Christo (II Cor. xi).* Et congrue de ipso dicunt : *Quo abiit, quo declinavit dilectus tuus.* Declinavit enim quoddammodo cum in forma Dei esset, et non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus et habitu inventus ut homo; humiliavit se usque ad mortem, mortem autem crucis (Philip. ii). Igitur qui excelsus quæserit in forma Dei, non eum reperiet nisi credat in formam servi : in qua se idcirco humiliavit, ut nos jacentes erigeret.

CAP. VI.—Num. 132. *Dilectus meus descendit ad hortum.* Descendit ad hortum suum, quando vis tavit in adventu suo Israel populum suum, sicut ipse ait : *Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israel (Matth. xv).* Areolam autem aromatis, ipsam S. Mariam Virginem intelligendam accipimus : ex ea quippe nobis ordo justitiæ ortus est Dominus Je-us Christus.

Num. 133. *Ut pascat in hortis, et lilia colligat.*

A Ut regnet in gentibus, vel in Ecclesiis delectetur : ut ex eis virgines vel sanctos quosque assumat.

Num. 134. *Ego dilecto meo, et dilectus meus miki.* Ego Christi regnum et ille rex meus; ego corpus ipsius et ipse caput meum. *Pascitur inter lilia,* cum in corde virginum requiescit, vel cum illic per gratiam, quam ipse tribuit, quotidie augetur et proficit.

Num. 135. *Pulchra es amica mea, pulchra, etc.* Pulchra per justitiam; suavis et amica, quia semper pacifica, decora sicut Jerusalem. Dicit Dominus in Evangelio : *In resurrectione non nubent neque nubentur, sed erunt sicut angeli in celo (Matth. xxii; Luc. xx).* Merito autem Ecclesia, sicut Jerusalem decora describitur, cui in æternum similitudo angelorum a Domino condonatur.

B Num. 136. *Terribilis sicut castrorum acies.* Quanti tyranni et persecutores una cum auctore suo diabolo, conati sunt Ecclesiæ virtutem dirumpere et prævalere nullo modo potuerunt. Habet enim S. Ecclesia castrorum aciem ordinatam, quando imminente Christo, nec martyres persecutio, nec virgines carnalis delectatio, nec misericordes cupiditas, nec humiles temporalis gloriæ devincit ambitio.

Num. 137. *Verte oculos tuos a me, quia.* Non me semper in corpore conspiciendum requiras, quem spiritu per fidem melius cernis. Idcirco etenim in cælos ascendi, ut non semper localis tibi appaream qui sic omnia (divinitatis meæ præsentia) repleo, ut ubique adsim, cunctaque contineam, et a nullo loco continear.

C Num. 138. *Capillitius sicut greges caprarum, dentes tui sicut grex ovium quæ omnes gemellis fetibus, et sterilis, etc. Sicut cortex mali punici.* Hos quatuor versus, bis in hoc loco constat esse descriptos, quos Deo donante jam in superiori loco tractavimus : in quibus tamen Judæorum et gentiliam populos convertendos cum geminæ dilectionis fructu prædixit, et martyrum gloriam cum eorum meritis declaravit.

Num. 139. *Sexaginta sunt reginæ, et octoginta concubinæ.* In sexagenario numero, qui ascendente senario per denarium adimpletur, omnem bonorum perfectionem quæ ex legis præceptis consummatur, agnoscimus. Quemadmodum autem ipse senarius totis suis partibus constet, breviter advertet : nam sexta pars ejus unum, tertia duo, media autem tria esse probatur. Unum autem, et duo, et tria, sex esse quis nesciat? quod in alio numero, distributis partibus et in unum redactis, ita adimpleri difficile invenitur. Itaque reginæ perfectæ sanctorum animæ quæ non sunt peccatorum ancillæ, dicuntur : sic enim scribitur. *Ubi spiritus Domini, ibi libertas (II Cor. iii).* Concubinæ autem, quæ, sicut Agar, in servitute generant (Gal. iv), in illis qui suscepto semine verbi Dei non spiritalia sed carnalia sapiunt, merito deputantur. Adolescentularum autem quarum non est numerus, eorum est multitudo qui quæ semper sancta sunt audire parati sunt, nec tamen quæ audiunt, operibus adimplere contendunt, de quibus Apostolus dicit : *Semper discite, et nunquam ad scientiam veritatis*

pervenientes (I Tim. iii). Et licet ista sint genera hominum qui Christo tanquam per doctrinam ipsius sociantur, attamen quia in electis non diversitas, sed unitas commendatur, audi quid sequitur.

Num. 140. *Una est columba mea perfecta. Columba, quia simplex est, et spiritualiter sapit; perfecta, quia mundum relinquens, me magis quam temporalia aut se diligit, secundum illud: Si vis perfectus esse, vade et vende omnia quæ habes et da pauperibus, et veni et sequere me (Matth. xix).*

Num. 141. *Una est matris suæ electa. Matris suæ cælestis Jerusalem, de qua Apostolus dicit: Quæ autem sursum est Jerusalem, mater nostra est (Gal. iv).* Una est ergo illi, quia in futura beatitudine, ipsa tantummodo consociabitur illi.

Num. 142. *Viderunt illam filix, et beatissimam prædicaverunt. Quæ enim sanctæ sunt animæ, quæ Ecclesiam non miris laudibus efferunt, cum etiam nec concubinae, id est carnales, in ejus præconio sileant, quando eam invictam in martyribus et victicem in virginibus admirantur?*

Num. 143. *Quæ est ista quæ progreditur quasi. Consurgit quasi aurora, cum spretis tenebrarum operibus caste et sobrie vivit in conjugatis; pulchra ut luna, cum in continentibus candido nitore resplendet; electa ut sol, cum in virginibus perfectionis decore refulget, sicut illa bona terra in Evangelio, quæ suscepto in se semine verbi Dei, tricesimum et sexagesimum atque centesimum fructum produxit; terribilis ut acies ordinata. An non terribilis quæ gentium ritus idolorumque cultus subvertit, et ipsa in fide Christi perdurans, a gentibus superari non potuit? Est et in eo terribilis multum, cum ei in Petro datur illa potestas ubi dicitur: Quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata et in cælo; et quæcumque solveris super terram, erunt soluta et in cælo (Matth. xvi et xviii).*

Num. 144. *Descendi ad hortum nucum, ut viderem. Hortus nucum, canonem Veteris et Novi Testamenti designat: species enim nucum aliud ostendit in cortice, et aliud retinet in medulla. Quod si quis in Scripturis sanctis non discreverit, et quodammodo velut in nucis corticibus interna non quaesierit, et ad partem spiritualis intelligentiæ pervenire non potest. Quod autem ait, Ut viderem poma convallis: ut viderem fructum humillimæ in Ecclesia plebis, sicut in Psalmis canitur: Quoniam tu populum humilem salvum facies, et oculos superborum humiliabis (Psal. xvii).*

Num. 145. *Ut inspicerem si florissent vineæ. Ut probarem si in tantum profecisset Ecclesia ut germinarent in ea qui ad martyrii perfectionem attingerent; et rubicundam, propter Christi sui sanguinis effusionem pulchri essent.*

Num. 146. *Nescivi, anima mea conturbavit me. Quid nescivit Christus, nisi peccatum? Nescivit etiam illos qui in Evangelio dicunt: Domine, nonne in tuo nomine prophetavimus, et in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc (inquit) dicam illis: Amen dico vo-*

bis, quia nescio vos (Matth. vii): non quod eos quales essent nesciret, sed quia nihil boni ex ipsis esset cognovit. Anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab. Aminadab istum quoque in Christo genealogice reperimus. Unde et has quadrigas in bonam partem accipiendas esse cognoscimus: in quibus evangelistas non incongrue accipimus. Porro autem quod ait, Anima mea conturbavit me, hæc conturbatio non est tranquillitati contraria, sed sollicitudini congruens reperitur, secundum illud quod ad Martham in Evangelio dicitur: Quid sollicita es, et turbaris (Luc. x) erga plurima? Et in Psalmis: Commovisti terram, et conturbasti eam, sana contritiones ejus, quia mota est (Psal. lxx). Unde vero omnes Evangeliorum narrationes narrant nisi per Spiritum sanctum, secundum illud Ezechielis propheta: Quocumque Spiritus ibat, illuc et rotæ pariter ferebantur (Ezech. iii et x).

Num. 147. *Revertere, revertere, Sunamitis. Bis Sunamitem istam in libro Regum laudabili in loco reperimus constitutam: id est, tam illam quæ David regi in senectute ministravit, et in ejus complexu virgo quidem pulcherrima permansit (III Reg. i), quam etiam illam cujus Elisæus filium ex promissione natum et post hoc mortuum suscitavit (IV Reg. iv). Quapropter in hoc nomine sanctam Ecclesiam accipiendam esse quis dubitet? Frequenter vero ei revertere dicitur, quæ quondam in illo juniore filio in regionem longinquam abiens (Luc. xv) aversa fuerat; tunc etenim reversa est, quando ad Deum ex corde conversa est. Aut idcirco tam crebro ei revertere dicitur, ut etiam si conversa deliquerit, in desperationem non decidat, sed a peccandi consuetudine, spei indulgentia resipiscat. Quæ vox ad sanctos utique comprobatur, qui conversæ pulchritudinem desiderant intueri.*

CAP. VII. — Num. 148. *Quid videbitis in Sunamite, nisi. Quid in Ecclesia intuendum est, nisi dispositio eorum qui semper in procinctu tanquam in castris constituti, contra diabolium dimicare non cessant, idcirco utique, ne fideles fidem amittant: ne religiosi apostatæ efficiantur elevati, ne misericordes avaritia obdurentur, ne pœnitentes revertantur ad vomitum, ne virgines integritatis decore careant, ne continentibus castimoniam nitorem amittant? Hi sunt in Ecclesia chori castrorum jugiter in certamine constituti, et Deo muniente semper invicti.*

Num. 149. *Quam pulchri sunt gressus tui! Quam admirandi profectus in his qui verbum Dei annuntiant in Ecclesia Christi! sicut Apostolus scriptum in propheta commemorat: Quam speciosi pedes evangelizantium bona! (Rom. x.) Et iterum ipse: Calciati pedes in præparatione Evangelii pacis (Ephes. vi).*

Num. 150. *Junctura femorum tuorum. Juncturam amorum tuorum, ex circumcissione et præputio venientium societatem advertimus populorum; et per idem illi qui ex femore Abraham secundum carnem propagati sunt, quam illi qui in semine ejus, id est in Christo, meruerunt; cum in unitatem fidei copulantur, tanquam membra quæ fabricata sunt manu*

artificis, describuntur. Quis enim artifex tanquam A
 ronilia, hos in fide populos sociavit, nisi ille de quo
 Apostolus ait : *Ipsè est pax nostra, qui fecit utraque
 unum (Ephes. 11)?*

Num. 151. *Umbilicus tuus crater tornatilis.* Hi qui
 non extremo, sed in medio Ecclesiæ corpore com-
 mutantur, umbilicus dicuntur. Crater tornatilis vasa
 sunt utilia in eo tornatilia, quia ad obediendum vel
 ad omne opus bonum parata (Tit. 11), nunquam
 indigent poculis quia Spiritus sancti gratia semper
 repleta sunt.

Num. 152. *Venter tuus sicut acervus tritici.* Qui sem-
 per sancta Scripturarum alimenta percipiunt, et ea
 quæ sunt salutaria infra se congerunt, in venis si-
 militudine deputantur, et hi velut acervus tritici
 congestus merito pronuntiantur, quia ex doctrina B
 sana ex qua quotidie replentur, multos affatim refi-
 ciunt; quæ doctrina in tantum proficit, ut etiam ad
 virginitatis observantiam piis persuasionibus multo
 adducat.

Num. 153. *Duo ube: a sicut duo hinnuli.* Duo testa-
 menta duobus hinnulis capræ, id est ex peccati tra-
 duce venientibus populis coaptata. Ex his enim ope-
 ribus nutriuntur, qui originali peccato obnoxii, in
 Christo tanquam hinnuli renascuntur.

Num. 154. *Collum tuum sicut turris eburnea.* Noti-
 tia Scripturarum, quæ frequenti in meditatione con-
 quiritur, velut turris eburnea, in colli pulchritudine
 designatur. Idecirco autem turris eburnea, quia qui
 verbo Dei assistant, quotidiano profectu per viorem C
 justitiæ in excelsiora proficiunt.

Num. 155. *Oculi tui sicut piscinæ in Ezebon.* Spirituales
 doctores tui constituti in porta, in Christo sicut
 aque irriguæ ad erudiendos populos. Idecirco
 namque piscinæ, quia Spiritus sancti repleti sunt
 scientia. In alio libro etiam ipse Salomon dicit : *Ex-
 struxi piscinas aquarum, ut irrigarem silvas lignorum
 germinantium (Eccl. 11).*

Num. 156. *Nasus tuus sicut turris Libani.* Nasus Ec-
 clesiæ illi sunt qui odorem justitiæ qui est in Christo,
 percipientes, ad cordis interna trajiciunt. Hi qui
 in magna virtute consistunt, sicut turris Libani
 disponuntur. Libanum autem candorem esse jam
 superius diximus : horum proceritatis candor respi-
 cit contra Damascus, quia sapientia eorum, quæ ex D
 Deo est, illuminat mundum.

Num. 157. *Caput tuum ut Carmelus, et comæ.* In
 Carmelo monte, sancti Elias et Elisæus sæpe recep-
 taculum habuere (IV Reg. 11) : quapropter in
 capite Ecclesiæ Domino nostro Jesu Christo, quo sub-
 limius ut est (tanquam in monte Carmelo) et justis
 habitaculum, et multitudo populorum tanquam diver-
 sitas animalium sapientiæ percipiunt alimentum.
Comæ capitistatus, sicut purpura regis juncta canalibus;
 eminentiores quippe sancti, beati videlicet martyres
 Christi, consimilati per purpuram regalibus orna-
 mentis, et salutaribus semper copulati intelliguntur
 doctrinis.

Num. 158. *Statura tua assimilata est palmæ.* Per-

fectio tua pervenit ad præmium, et doctores tui dul-
 ces effecti sunt per Spiritum sanctum.

Num. 159. *Dixi, ascendam in palmam.* Illi in pal-
 mam ascendunt qui in Christi cruce proficiunt, de
 quibus Apostolus dicit : *qui in Christo sunt, carnem
 suam crucifixerunt cum vitis et concupiscentiis.* Ipsi autem
 fructus hujus palmæ (sanctæ crucis) præmiis
 consequuntur, qui illud, *si tamen compatimur ut et
 glorificemur (Rom. viii)*, cum eodem Apostolo dicunt.

Num. 160. *Et erunt ubera tua sicut botri vineæ.* Nec
 etenim alii reperiuntur, qui nascentes in fide enu-
 triant, nisi doctores Ecclesiæ.

Num. 161. *Et odores tui sicut malorum.* Et suavi-
 tas eruditionis tuæ per eos propagabitur, qui sobrie
 et juste vivendo odorem bonæ conversationis propi-
 nae non desinunt.

Num. 162. *Guttur tuum sicut vinum optimum.* Pos-
 sunt etiam in guttore illi sancti intelligi per quos lex
 et prophetæ et evangelica doctrina pronuntiata est :
 quæ utique sancta Scriptura eximio sapore prædita,
 ut vinum optimum redolet ac resplendet, et per Spi-
 ritum sanctum potantes inebriat.

Num. 163. *Dignum dilecto meo potandum.* De sacra
 Scriptura Christi potant, cum ex ea Christiani, qui
 sunt membra ipsius, miris modis et incomparabili
 dulcedine satiantur.

Num. 164. *Labiæque et dentibus illius ad ruminan-
 dum.* Labia et dentes Christi doctores Ecclesiæ :
 hi quod sanctum est ruminare non desinunt, cum ea
 quæ ad nostram doctrinam scripta sunt, quotidie
 meditantur.

Num. 165. *Ego dilecto meo, et ad me conversio ejus.*
 Illic dilecto, ex voce Ecclesiæ dicitur : *adhæsit
 anima mea post te, me suscepit dextera (Psal. LXX).* Vi-
 deamus et alibi quomodo ipsa dilecto suo loquatur :
*Nos autem populus tuus, et oves gregis tui (Psal.
 xcix).* Et, quomodo ad me conversio ejus, dicit pro-
 pheta : *Eritque antequam clament, ego exaudiam, ad-
 huc illis loquentibus ego exaudiam (Isai. LXX),* dicit
 Dominus. Sed nulla est ad Ecclesiam tam evidens
 Christi conversio, nisi cum *Verbum caro factum est,
 et habitavit in nobis (Joan. 1).*

Num. 166. *Veni, dilecte mi, egrediamur.* Egreditur
 Christus cum Ecclesia in agro, quando cum sanctis
 prædicis visitat mundum, sicut in Evangelio scri-
 ptum est : *Qui seminat bonum semen, est filius homi-
 nis (Matth. xiii; Marc. xiv);* ager est mundus. *Commo-
 remur in villis;* in populis credentibus circumquaque
 diffusis, in quibus Christus per fidem habitat; non
 sine Ecclesia, cum eisdem ipsos in suis membris
 reputans, suam efficit Ecclesiam.

Num. 167. *Mane surgamus ad vineas.* Ut animæ
 quæ per fidem coli jam meruerunt, in matutinis Chri-
 stum resurrexisse cognoscant, ne ultra de sui cor-
 poris resurrectione disfidant.

Num. 168. *Videamus si floruit vinea.* Appareat, si
 fideles, quæ corde crediderunt ore pronuntiant, sicut
 Apostolus ait : *Corde creditur ad justitiam, ore autem
 confessio fit ad salutem (Rom. x);* vel si flores fru-

et us parturiunt, si in eis per sancta desideria pietatis opera prodierunt.

Num. 169. *Si floruerunt mata punicæ.* Si illi qui in Christo crediderunt in tanta dilectione proficiunt ut etiam occidi pro ipso omnibus modis delectentur. Vis videre malum punicum, audi in Actibus apostolorum Paulum apostolum: *Ego, inquit, non solum iudicari in Jerusalem, sed et mori pro Christo paratus sum (Act. xxi).*

Num. 170. *Ibi dabo tibi ubera tua.* In hac sancta confessione sociabuntur tibi doctores mei, comparati ut patiantur pro te, qui quoque sine fine regnabunt apud te.

Num. 171. *Mandragoræ dederunt odorem.* Illi qui alta radice fide fundati sunt, et quadam disciplinæ vel parcimonix austeritate vigere noscuntur, publicis predicationibus populos instruxerunt, odorem suavitatis ex conversatione sanctissima propinantes.

Num. 172. *Omnia dona nova et vetera.* Quoniam tam in patriarchis et prophetis quam in apostolis et martyribus ego ipse nova et vetera servavi tibi; quia illi te pronuntiaverunt et crediderunt venturum, isti prædicare non desinunt ex Virgine natum ac pro salute omnium passum, et post resurrectionem in cælos assumptum.

CAP. VIII.—Num. 173. *Quis mihi det te fratrem meum.* Sugit ubera matris Christus cum mysteriis priscæ legis reficitur Christianus populus, vel cum spiritualibus sacramentis doctores et piissima expositione, tanquam vero lacte reficiunt.

Num. 174. *Ut inveniam te foras et osculer.* Ut te, inquit, quem Veteris Testamenti figuræ tegebant, per Evangelium, ego in veritate reperiam. Et bene ait: Te foris inveniam, quia illi juniore filio de regione longinqua redeunti, pater in occursum regressus est (Luc. xv): *ut osculer te, inquit, ut tibi reconciliari merear; et jam nemo me despiciet; videlicet ut non dicatur Petro, pro Cornelio quem gratia Spiritus sancti prævenerat: Quare introisti ad viros præputium habentes, et manducasti cum illis? Sed ipse Petrus pronuntiet: In veritate comperio, quoniam personarum acceptio non est apud Deum, sed in omni loco, et in omni gente, qui timet eum et operatur justitiam, acceptus est illi (Act. x).*

Num. 175. *Apprehendam te, et ducam te.* Cum enim te apprehendero tibi que per fidem adhæsero, restat ut introducam te in domum matris meæ: in congregationem videlicet Jerusalem: illuc utique te introducam, quando cum omnibus bonis quæ per tuam gratiam consecuta sum etiam ipsa perducere eo, hoc est ad cælestem Hierosolimam, meruero.

Num. 176. *Ibi me docebis, et dabo tibi poculum.* Ibi me docebis, ut jam non in ænigmate per speculum, sed facie ad faciem videam; et non ex parte sicut nunc, sed tunc cognoscam sicut et cognitus sum (I Cor. xiii), ut ille ait: *Et dabo tibi poculum ex vino condito, et mustum malogranatorum: quando optimos et dulcissimos protulero martyrum sanctorum fructus,*

et filii hominum qui in umbra alarum tuarum sperant, inebriabuntur a pinguedine domus tuæ, et torrente deliciarum tuarum potabis eos (Psal. xxxv).

Num. 177. *Læva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me. Adjuro vos, filie Jerusalem.* Hæc quæ in hoc loco scripta sunt, in superioribus jam prædicta, et Christo illuminante reperiuntur exposita. Sed ideo arbitror iterato in hoc libro conscripta, ut vehementius cordi insideant; et bis insinuata vivaciori memoria renoventur. Hæc jubent spernenda temporalia; et infra nos posita, velut sinistram sub capite constitutam edocent; et cælestem gloriam quæ nos ex superiori parte, tanquam dextera complexatur, expectandam admonent; vel illud, ut servituri Domino, voluntarii non inviti quæ sunt sancta perficiant, secundum quod Petrus apostolus docet: *Pascite qui in vobis est gregem Dei, non coacti sed spontanei (I Petr. v).*

Num. 178. *Quæ est ista quæ ascendit de deserto?* Bene de deserto ascendere describitur, cui propheta dicit: *Pro eo quod fuisti derelicta et odio habita, et non erat qui pertransiret (Isai. lx), etc.* De cujus etiam filiis in Psalmis canitur: *Erraverunt in solitudine, in siccitate, viam civitatis habitationis non invenerunt. Esurientes et sitientes, anima eorum in idipsis defecit, et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur, et de necessitatibus eorum liberavit eos; deduxit eos per viam rectam ut irent in civitatem habitationis (Psal. cv).* Idcirco sequitur.

Num. 179. *Delicia affluens.* Unde et populus Israel e deserto egrediens, in terram promissionis lacte et melle fluentem ingreditur; et ille filius qui de siliquis porcorum pasci cupiens saturari non poterat, ad convivium quod de pingui occiso vitulo pater præparavit reficiendus inducitur. Hæc delicias a deserto veniens Ecclesia, in Christo multiplices reperit; et nixa super dilectum scribitur, quia ad ipsam per prophetam idem dilectus dicit: *Ego feci, ego feram, ego portabo, et ego salvabo (Isai. xlv).*

Num. 180. *Sub arbore mali suscitari vos.* In odorefero crucis patibulo ubi ego occubui, illic te a peccatorum interitu suscitavi, quando te credentem signo crucis prænotare præcipio.

Num. 181. *Ibi corrupta est mater tua.* Ubi tu per meam mortem suscitari meruisti, illic per suam impietatem Synagoga capta est quando Crucifige clamabat; et, *Sanguis hujus super nos et super filios nostros (Luc. xxiii),* Pilato iudicante respondit.

Num. 182. *Pone me ut signaculum.* Ita ut cum Psalmista dicere possis, *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine, dedisti lætitiā in corde meo (Psal. iv).* Quoniam quæcunque signata sunt facile temerari non possunt, sic recipe fidem meam, ut eam integram illibatamque custodias, et quem per crucis signaculum accepisti thesaurum justitiæ quem in te contuli, a nullo fore contingendum ullo modo pertimescas.

Num. 183. *Ut signaculum pone me.* Primitus super cor, inde super brachium signaculum superpendendum

intellige : id est, ut tam in cogitatione quam in opere, ad meum signum accurras; ac te, per hoc, non alterius, sed mei esse demonstres; meque contutante, integra perseveres.

Num. 184. *Quia fortis ut mors dilectio tua.* In tantum dilexi te, ut mori voluerim pro te; et hæc erat fortitudo amoris, acerbitas mortis. *Dura* autem sicut infernus æmulatio; ut sancti quoque e contrario pro Christo occidi non metuant, quem pro sua salute mortem suscepisse sine dubio cognoverunt.

Num. 185. *Lampades ejus, lampades ignis.* Vasa in quibus castitas habitat, semper sunt splendida et Spiritus sancti igne ferventia.

Num. 186. *Aquæ multæ non potuerunt exstinguere charitatem,* nec flumina obruent illam, nec tribulationes; nullæ quamlibet validæ persecutiones dilectionem quæ est ex Deo, vel circa Deum, perturbare vel vincere possunt, secundum illud quod Apostolus dicit : *Quis nos separabit a charitate Christi? an tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an gladius, an periculum? certus sum enim quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque excelsum, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro (Rom. viii).*

Num. 187. *Si dederit homo omnem substantiam.* Tanquam dicat : *Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest (I Cor. xiii).* Hæc enim nihil pretiosius, ut Joannes apostolus ait : *Quia Deus charitas est; et qui manet in charitate in Deo manet.*

Num. 188. *Soror nostra parva, et ubera non habet.* Ecclesia ex gentibus veniens, rudis adhuc ad credendum, et nec dum prædita viris eruditis ad docendum, secundum quod Apostolus loquitur : *Non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed tanquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam; nondum enim poteratis, sed nec quidem adhuc potestis, adhuc enim estis carnales (I Cor. iii).* Et alibi : *Sæcularia judicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad judicandum. Ad verecundiam vestram dico : si non est inter vos sapiens quisquam qui possit judicare inter fratrem suum (I Cor. vi)?* Dum eos in tanta pusillanimitate redarguit, utique adhuc pusillam in fide, et necdum spiritualibus nutrimentis habilem plebem osterdit.

Num. 189. *Quid faciemus sorori nostræ?* Quemadmodum disponemus Ecclesiam tempore quo ad fidem vocanda est?

Num. 190. *Si murus est, ædificemus super eum.* Qui cæperunt in fide crescere et ita stabiliri ut robore suo infirmos quosque commoneant; suscepto honoris privilegio, ad cæteros docendos instituunt, secundum quod Paulus ad Timotheum : *Hæc commenda fidelibus qui idonei erunt et alios docere (II Tim. ii).* Et iterum ad Titum : *Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ desunt corrigas, et constitutus per civitates presbyteros, sicut ego tibi disposui. Dum ista sic in*

A Ecclesia disponuntur, tanquam propugnacula argentea muris adjiciuntur.

Num. 191. *Si ostium est, compingamus.* Dicit Propheta in Psalmis : *Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium circumstantiæ labiis meis (Psal. cxl).* Itaque si est quis idoneus ad loquendam, et velut ostium quod aperitur et clauditur, tempus loquendi vel tacendi intelligit; hoc tale ostium tabulis cedrinis compingamus, ut dum odoriferum lignum in se suscepit, cum Paulo dicere possit : *Mihi absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo (Gal. vi).*

Num. 192. *Ego murus et ubera mea sicut turris.* Vox Ecclesiæ est, tam in fide quam pro fide proficientis : *Ego murus;* quia ipse ædificavit me qui fortissimus pugnat pro me. *Et ubera mea sicut turris.* Construendo Deo, proceritate justitiæ creverunt, et in me parvulos qui in Christo sunt, nutriunt; et donec ad perfectionis cibum perveniant, eos educare non desinunt, quoadusque eis voce sapientiæ dicatur : *Relinquitte infantiam, et venite ambulare per vias prudentiæ.*

Num. 193. *Ex quo facta sum coram eo.* Ex quo Christo pacem reperi, ex eo et murorum præsidia et turrium propugnacula cum decore suscepi, cum eis ab eo qui me condidit civitas esse promerui, habens munimenta in sanctis, et decorem retinens in electis.

Num. 194. *Vinea fuit pacifico.* Cultura assidua adhibita est a Christo in Ecclesia quæ illos habet populos de quibus in Psalmis canitur : *Plantati in domo Domini, in atrii Dei nostri flore bunt (Psal. xc).* Tradidit eam custodibus. Commisit eam regendam apostolis vel successoribus eorum episcopis. Ad quam, sub nomine Jerusalem, dicit Dominus per prophetam : *Super te et super muros tuos posui custodes tuos; tota die et nocte, usque in finem contacebunt (Isai. lxii).*

Num. 195. *Vir offert fructus ejus mille argenteos.* Christus de quo propheta dicit : *Ecce vir, Oriens nomen ejus (Zach. vi).* Compensat regnum cælorum pro sanctis laboribus vel elemosynis, secundum illud quod in Evangelio dicitur : *Venite, benedicite Patri me, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi, quia esurivi, et dedistis mihi manducare, siti, et dedistis mihi bibere; hospes fui, et collegistis me; nudus, et operuistis me; infirmus et in carcere, et venistis ad me (Matth. xxv).* In mille autem argenteis plenitudo totius remunerationis ostenditur, et merces consummata justorum.

Num. 196. *Vinea mea coram me est.* Secundum quod in Psalmis canitur : *Oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eorum.* Dicit enim Apostolus *Quoniam ipse Dominus in jussu et in voce archangeli et in tuba Dei descendet de celo, et mortui qui in Christo sunt resurgent primi, deinde nos qui vivimus, qui relinquamur, simul rapiemur cum illis obviam Domino in aera, et sic semper cum Domino erimus (I Thess. iv).* Igitur quia semper post resurrectionem sancti cum

Dominus sunt, idcirco Dominus dicit, *Vinea mea coram me est.* **A** vos servos, sed amicos (Joan. xv); et iterum: *Qui habet sponsam sponsus est, amicus autem sponsi, qui statim audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi* (Joan. iii). *Fac me audire vocem tuam: illam utique quam reuerentibus fidelibus dicis: Enge, serue bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam; intra in gaudium Domini tui* (Matth. xxv).

Num. 197. *Mille tui pacifici et ducenti his.* Duodecim quippe si per centenum numerum amplientur, mille ducentos efficiunt; qui numerus utique apostolicis viris, qui ex eis spiritualiter per Evangelium in Christo sunt geniti, convenit, qui in summa perfectione constituti, tanquam ista terra optima, per centesimum fructum auctori suo respondet. Illi quoque pacifici, id est Christi discipuli, merito describuntur, simul quia ipsi Ecclesie fructus custodiunt, vel malos foris doctrinae suae voce deterrent, vel suis orationibus, de improbis canibus et bestiarum moribus, Ecclesiam quam Christus plantavit, defensare non cessant.

Num. 198. *Quae habitas in hortis. Quae redondas in populis sub cultu iustitiae constitutis, vel doctrinae spiritualis aqua semper irriguis.* **B**

Num. 199. *Amice, ausculta, fac me audire.* Dicit in Evangelio Dominus discipulis suis: *Jam non dicam*

Num. 200. *Fuge, dilecte mi, assimilare capreae hinnuloque cervorum super montes aromatum.* Qui conversatus es nobiscum in terris, pronus regredere ad superna. Sicque ascendens in excelsis, qui nunc appares obtutibus carnis, adesto semper oculis cordis ut te in fide retineamus quem aspectu non cernimus. Assimilare capreae hinnuloque cervorum; quia tu es qui carnem suscepisti mortalium, et saltu celeri omnes altitudines transcendisti caelorum. *Super montes aromatum, excelsior existens super omnem gloriam angelorum.*

ANNO DOMINI DXL.

VIVENTIOLUS

EPISCOPUS LUGDUNENSIS.

NOTITIA FABRICII.

Viventiolus, in monasterio Cordatensi educatus, an. 516, fuit episcopus Lugdunensis. Scripsit quaedam, ex quibus vero nihil superest, nisi *Epistola* una non magnae molis, ad Alcimium Avitum, inter epistolas hujus n. 59; *Fragmentum* orationis in concilio Agau-

nensi an. 517, in Conciliis Labbei tom. IV, pag. 1559; et *Tractoria Epistola* ad episcopos provinciae suae, ut ad synodum Epaonensem, an. 517, veniant, apud Hardinum tomo II Conciliorum, pag. 4046. adde Historiam Galliae litterariam, tomo III, pag. 94.

VIVENTIOLI EPISTOLÆ.

EPISTOLA PRIMA

AD AVITUM.

(*Quam legis inter opera Aviti, Patrol. tom. LIX, col. 272.*)

EPISTOLA II.

AD EPISCOPOS PROVINCIAE LUGDUNENSIS.

Tractoria a *epistola* Viventioi Lugdunensis episcopi ad episcopos provinciae Lugdunensis, ut ad synodum veniant Epaonensem.

Dominis devotissimis fratribus et episcopis, universis clericis, honoratis ac possessoris territorii nostri, Viventioles episcopus salutem.

D Disciplinam fratrum filiorumque nostrorum, aequae cunctis sacerdotibus oportet optari; sed si quid ab honoratioribus clericis tale committitur, quod dignum increpatione publica censeatur; rectius^b castigationis arguatur quam silentio nutriatur. Sicut autem istud simplex atque rectum est, sic commentorum oblocutionibus et voto trepidae mormurationis offendimur. Itaque ne quis nos putet nostrae scilicet aut negligentiae in aliquo praebere consensum, praesenti protestatione denuntio conventum episcoporum omnium sortis nostrae, circa Septembris mensis initium, in

^a Nunc primum profertur ex ms. codice Bibliothecae PP. Augustiniana in civitate Tolosana ad nos inde transmissis exemplari per R. P. Petrum Hocques. So-

cieta is Jesu.

^b Forte deest, *aculeo*, vel aliquod verbum simile.